

**“३१ ऑगस्ट” हा दिवस “भटके विमुक्त दिवस”
म्हणून साजरा करणेबाबत खर्च भागविण्याकरीता
आवश्यक निधी वितरण. (सन २०२५-२०२६)**

**महाराष्ट्र शासन
इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.९८/मावक
मोती महल, २ रा मजला, १९५, जे.टाटा रोड,
चर्चगेट, मुंबई - ४०० ०२०.
दिनांक :- २६ ऑगस्ट, २०२५**

- वाचा :-** १) इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, शासन निर्णय क्र. संकीर्ण २०२५/प्र.क्र.९/मावक, दि.३१.०७.२०२५
- २) संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण संचालनालय, आकार प्रिमायसेस, दुसरा मजला, एम.एच.बी.कॉलनी शास्त्रीनगर, येरवडा, पुणे ६ यांचे पत्र क्र.इमावकसं/मावक/३१ऑगस्ट-भटके विमुक्त दिवस/२५-२६/४३११, दि.२१.०८.२०२५.

प्रस्तावना:-

सन १८७१ साली ब्रिटिश सरकारने Criminal Tribes Act अंतर्गत काही जमातींना गुन्हेगार म्हणून जाहीर केले. यामुळे या जातींमधील समाजबांधव स्वातंत्र्यानंतरही मुख्य प्रवाहापासून दूर राहीले. अमानुष अत्याचार पारतंत्र्यात सहन केल्यानंतर सुद्धा स्वातंत्र्य प्राप्तीनंतर भटके विमुक्त समाजाला न्यायासाठी विलंब झाला, ज्याचे दिर्घकालीन समाजिक परिणाम या समाजावर झाले. स्वातंत्र्यानंतर ३१ ऑगस्ट १९५२ साली हा कायदा रद्द करण्यात आला आणि या जातींना “विमुक्त जाती” (म्हणजे मुक्त झालेल्या) म्हणून घोषित करण्यात आले. भटक्या जमाती (Nomadic Tribes) म्हणजे अशा समाजघटकांचा समूह की जे पारंपरिक पद्धतीने एकाच ठिकाणी न राहता फिरत्या स्वरूपात आपला उदरनिर्वाह करत असतात. भटके विमुक्त समाज महाराष्ट्र राज्याच्या व देशाच्या प्रगतीमध्ये आपले योगदान देत आहे. भटके विमुक्त समाजाचे स्वातंत्र्यातील व राष्ट्रउभारणातील योगदान पाहता त्यांच्या सन्मानार्थ ३१ ऑगस्ट हा दिवस “भटके विमुक्त दिवस” साजरा करण्यास संदर्भाधीन क्र.१ येथील शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार उपक्रम राबविण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण, पुणे यांनी संदर्भाधीन क्र.२ येथील पत्रान्वये १) संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण, पुणे २) ७ प्रादेशिक कार्यालय ३) ३६ जिल्हा स्तरावरील कार्यालय असे एकूण ४४ कार्यालयांकरिता उक्त नमूद “भटके विमुक्त दिवस” साजरा करण्याच्या अनुषंगाने आवश्यक उपक्रम राबविण्यासाठी लागणारा रुपये १.०० लक्ष प्रति कार्यालय असा खर्च निधी तातडीने उपलब्ध करून देण्याबाबत विनंती केली आहे. त्यानुसार निधी वितरण करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

“३१ ऑगस्ट” हा दिवस “भटके विमुक्त दिवस” साजरा करण्याच्या अनुषंगाने आवश्यक उपक्रम राबविण्यासाठी संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण, पुणे व त्यांच्या अधिपत्याखालील ७ प्रादेशिक कार्यालये व ३६ जिल्हा स्तरावरील कार्यालये अशा एकूण ४४ कार्यालयांकरिता लागणारा एकूण रुपये ११,००,०००/- (अक्षरी रुपये अकरा लक्ष फक्त) इतका निधी वितरित व खर्च करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदर बाबीवर होणारा खर्च “मागणी क्रमांक झेड जी-३, प्रधानशीर्ष २२२५, अनुसूचित जाती, जमाती व इतर मागास वर्ग अल्पसंख्याक यांचे कल्याण, ०३ मागासवर्गीयांचे कल्याण, ००१ संचालन व प्रशासन, (०१) विमुक्त जाती,

भटक्या जमाती, इतर मागास विशेष मागास प्रवर्ग यांचे कल्याण, (०१) (०१) विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इमाव व विमाप्र संचालनालय (अनिवार्य) (दत्तमत) (२२२५ ई ७९५)” या लेखाशिर्षाखाली “(१३) कार्यालयीन खर्च” या तपशीलवार शीर्षमधील अनुदानातून खर्च करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

३. सदरहू निधी वितरीत करण्याकरीता संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण संचालनालय, पुणे हे “नियंत्रक अधिकारी” तसेच संबंधित जिल्ह्याचे सहायक संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण हे “आहरण व संवितरण अधिकारी” म्हणून राहतील.

४. संबंधित नियंत्रक अधिकारी यांनी ज्या प्रयोजनार्थ निधीची मागणी केली आहे, त्याच प्रयोजनार्थ खर्च करावा. सदर निधी खर्च झाल्यावर त्याबाबतचे खर्चाचे विवरण (जिल्हानिहाय खर्च) व उपयोगिता प्रमाणपत्र न चुकता शासनास सादर करावेत, वेळेच्या वेळी संबंधिताना वितरीत करण्यात येणाऱ्या रकमेचा वित्त प्रवाह (Cash Flow) बिम्स प्रणालीवर नोंदविण्यात यावा. तसेच, सदर निधी पूर्ण खर्च झाल्याबाबतच्या प्रमाणपत्रासह शासनास सादर करावा.

५. उपरोक्त आर्थिक वर्षातील खर्चाची उपयोगिता प्रमाणपत्रे तपासण्याच्या अधीन राहून निधी खर्च करण्याची जबाबदारी आहरण व संवितरण अधिकाऱ्यांची राहिल. तसेच, वित्तीय नियमावली, महाराष्ट्र अर्थसंकल्प नियमपुस्तिका यानुसार वेळोवेळी वित्त विभागाने निर्गमित केलेल्या अटी व शर्तीनुसार सदर निधी खर्च करून कोणतीही वित्तीय अनियमितता होणार नाही, याची दक्षता घेण्याची जबाबदारी संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण संचालनालय, पुणे यांची राहिल.

६. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या शासन परिपत्रक क्रमांक अर्थसं-२०२५/प्र.क्र.४४/अर्थ-३, ०७.०४.२०२५ अन्वये विभागास प्राप्त अधिकारानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. सदरहू शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२५०८२६१८२२०९७३३४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(र.रा.पेटकर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

१. मा.मंत्री, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग यांचे खाजगी सचिव.
२. मा.सचिव, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
३. संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
४. महालेखापाल, महाराष्ट्र -1/2 (लेखा परिक्षा)/(लेखा अनुज्ञेयता), मुंबई /नागपूर.
५. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई.
६. प्रादेशिक उपसंचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण (सर्व प्रादेशिक विभाग).
७. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई.
८. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
९. वित्त विभाग (कार्यासन अर्थ-३), मंत्रालय, मुंबई.
१०. जिल्हा कोषागार अधिकारी, (सर्व जिल्हे)
११. सहायक संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण, (सर्व जिल्हे)
१२. कक्ष अधिकारी (अर्थसंकल्प), इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. निवड नस्ती (मावक)